

LÆREPLAN

MED AFSÆT I DEN STYRKEDE PÆDAGOGISKE LÆREPLAN

Dagtilbuddets navn:

Børnehaven Lykkesholm

Udfærdiget april 2023:

Indhold

LÆREPLAN.....	1
PÆDAGOGISK GRUNDLAG	3
ET PÆDAGOGISK LÆRINGSMILJØ HELE DAGEN	3
BØRNESYN OG BØRNEPERSPEKTIVER	4
BØRNS LEG	5
DET BREDE DANNELESSES- OG LÆRINGSSYN	6
BØRN I UDSATTE POSITIONER OG ALLE BØRNS DELTAGELSE I BØRNEFÆLLESSKABER	7
FORÆLDRESAMARBEJDE	8
SAMMENHÆNGENDE OVERGANGE OG DET SIDSTE ÅR I BØRNEHAVEN	9
DET PÆDAGOGISKE GRUNDLAG OG SAMMENHÆNG TIL DE SEKS LÆREPLANSTEMAER.....	11
ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER	12
ALSIDIG PERSONLIG UDVIKLING	13
Arbejdet med Alsidig personlig udvikling fremadrettet	14
SOCIAL UDVIKLING.....	15
Pædagogiske mål for læreplanstemaet alsidig personlig udvikling	15
Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø	15
Arbejdet med Social udvikling fremadrettet	15
KULTUR, ÆSTETIK OG FÆLLESSKAB	17
Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø	17
Arbejdet med Kultur, æstetik og fællesskab fremadrettet	18
KOMMUNIKATION OG SPROG	19
Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø	19
Arbejdet med Kommunikation og sprog fremadrettet	21
KROP, SANSER OG BEVÆGELSE.....	22
Pædagogiske mål for læreplanstemaet Krop, sanser og bevægelse	22
Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø	22
Arbejdet med Krop, sanser og bevægelse fremadrettet	24
NATUR, UDELIV OG SCIENCE.....	25
Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø	25
Arbejdet med Natur, udeliv og science fremadrettet	27
ØVRIGE ELEMENTER	27
DET FYSISKE, PSYKISKE OG ÆSTETISKE BØRNEMILJØ.....	27
Fysisk børnemiljø	27
Psykisk børnemiljø	28
Æstetisk børnemiljø	28
SAMSPIL OG RELATIONER	29
EVALUERING.....	29
Inddragelse af lokalsamfundet	30

PÆDAGOGISK GRUNDLAG

ET PÆDAGOGISK LÆRINGSMILJØ HELE DAGEN

I Lykkesholm arbejder vi med at skabe et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for deltagelse. Vores praksis veksler mellem planlagte, voksen-initierede aktiviteter og projekter – og aktiviteter og lege, som børnene selv initierer. Derudover er der en række rutiner, som også danner grundlag for læring og erfaringsdannelse for børnene.

Vi tilstræber en fysisk indretning der tilgodeser børnenes forskelligartede behov – som f.eks. både at kunne røre sig, lege stille, holde pause, være sammen mm.

Vi arbejder med inddragelse af børnene i de beslutninger der vedrører børnene – så børnene oplever indflydelse og får blik for de demokratiske processer.

Børnene kender de muligheder der er i børnehaven – og kan derfor efterspørge forskellige legesager, aktiviteter mm. På den måde sikrer vi at børnene har indflydelse.

Vi arbejder i differentierede fællesskaber, som tager højde for børnenes udviklingsniveau og relationer, samt for aktivitetens indhold.

F.eks. arbejder vi med de kommende skolebørn i lidt større fællesskaber, så de kan øve sig i at være i en stor børnegruppe, som er i en skole, hvor regler, ansvarlighed og det store fællesskab er i fokus. Eller vi arbejder i mindre grupper – hvor dialog, nærhed og gensidighed er i fokus.

Vores børnegrupper er aldersintegrerede, så børnene også har mulighed for at være sammen med børn, der udviklingsmæssigt matcher dem.

Vores fysiske miljø er indrettet i værksteder - eller læringsrum, hvor der i de forskellige rum er lagt op til aktiviteter, som retter sig mod natur/science, kreative processer, rollelege, konstruktion, bibliotek, digitale værktøjer, spil, mm. Legepladsen er også opdelt i zoner, der indbyder til forskellig artet leg, som kan til gode se både leg med fart på og leg af mere stille og rolig karakter. Børnene har mulighed for både at udforske og undersøge, bevæge sig, forbyde sig.

Vores fokus er, at børnene skal introduceres for nye oplevelser, der kan sætte en læringsproces i gang – men også tid til leg og fordybelse, da vi ved det er dér nye indtryk bearbejdes og viden konsolideres.

BØRNESYN OG BØRNEPERSPEKTIVER

- Børn er medborgere i vores samfund - med borgeres rettigheder, alle børn skal opleve, at de hører til og kan gøre en forskel.
- Børn er kompetente aktører og eksperter i eget liv – derfor skal børnenes viden inddrages i relevante beslutningsprocesser – i samspil med de voksnes viden og erfaringer.
- Børns modenhed og evner øges gennem barndommen, børns med- og selvbestemmelse skal øges i takt med, at deres modenhed og evner udvikles.
- Børn har krav på omsorg og beskyttelse for at kunne udvikles og trives – det er de voksnes fælles ansvar, at børn har gode livsbetingelser.
- Børn har rettigheder, der er uafhængige af forældrenes rettigheder og interesser – børnene skal kende deres rettigheder, men det er de voksne (både forældrene og de professionelle) opgave at sikre børns rettigheder.
- **I praksis udlever vi vores børnesyn ved:**
- At lytte til børnene – og tage deres oplevelser og ønsker alvorligt.
- Det kan f.eks. være et ønske fra et barn om at være sammen med en bestemt voksen – eller efterspørgsel på noget bestemt legetøj. Men også mere alvorlige sager, som f.eks. at have oplevet noget, som man har brug for hjælp til at få bragt i orden. Dette kan både være ift. børn og voksne.
- At forsøge, at sætte os i børnenes sted og forstå hvordan det opleves, at være barn i den konkrete situation – og inddrage det i vores arbejde.
- F.eks. altid at se barnets reaktion, i en konkret situation, – som et tydeligt billede på, at barnet forsøger at fortælle os noget. Børn gør hvad de kan i en given situation – og deres reaktion er altid meningsfuld for dem, det er op til de professionelle at tolke og spørge ind til reaktionen, så vi kan hjælpe barnet.
- At inddrage de professionelles opfattelse af – og viden om barnet, til barnets bedste – belyst ved omhyggelig og kritisk brug af den viden.
- Vi arbejder i et fællesskab, hvor det ikke er op til den enkelte fagperson, at fortolke barnet. Vi har altid flere "øjne" på barnet. Derfor får vi altid et mere nuanceret billede af barnet – der bygger på et bredere vidensgrundlag.

BØRNS LEG

Vi anser legen som fuldstændig central for børns udvikling og måde at fungere på. Legen gør os robuste, kreative, nysgerrige, innovative og sociale. Gennem legen indtager barnet sin verden – og øver sig, både i det sociale samspil – men også i færdigheder. Barnet bearbejder ny viden og indtryk gennem legen – og lærer derved sig selv at kende. Den leg som voksne organiserer, er god til at lære børnene regler, at begå sig i et fællesskab mm.

Børnenes selvorganiserede leg – hvor de selv sætter rammerne og kreerer indholdet, er et meget vigtigt element i børnenes personlighedsudvikling, derfor må vi som professionelle beskytte børnenes ret til at lege – og støtte op om leges udvikling, stå til rådighed og bistå børnene, hvis de har behov for hjælp.

Nogle børn har brug for guidning i legen. Det kan den voksne give ved at "gå foran" barnet, det vil sige at sætte lege i gang, som involverer andre børn – eller "gå ved siden af", det vil sige at understøtte legen og hjælpe barnet med at kommunikere dets intentioner over for de andre børn – eller "gå bagved" – det vil sige at være til rådighed, når legen går i stå og der er brug for "input" så legen kan fortsætte eller der opstår konflikter, som børnene ikke selv kan løse.

DET BREDE DANNELSSES- OG LÆRINGSSYN

I Lykkesholm arbejder vi på at skabe gode vilkår for alle børnenes alsidige udvikling og dannelse. Ikke kun med vægt på tilegnelse af kundskaber og logisk tænkning, men også på fantasi, leg og skaberkraft. Børnene skal udvikle livskompetence, det vil sige selvværd, kunne forvalte sit eget liv, udvikle social ansvarlighed, faglig og teknisk fornuft, kreativitet, medmenneskelig indlevelse, omsorgstænkning, logisk tænkning og personlig mestring.

Børn lærer af alt hvad de oplever og erfarer – og børn oplever og erfarer på mange forskellige måder.

Når vi skal se på børns dannelse – kan vi ikke skille den fra læring eller erfaring.

Vi ser børnelæring fra to vinkler, den formelle læring, som foregår i organiserede læreprocesser med tidsbegrænset indhold, og den uformelle læring, som er dannelses- og læreprocesser i det levede hverdagsliv (socialt samspil, leg, omsorg mm.) Dannelse er en proces, hvor børn i samspil med omverdenen konstruerer deres egen viden om sig selv og omverdenen – og i forhold til børnenes nærmeste udviklingszone (Vygotsky) er omverdenens reaktioner og tilbud vigtige.

Vi er af den opfattelse, at børn har en aktiv rolle (ikke at forveksle med ansvar) i deres egen dannelse, læring og udvikling. De voksne omkring barnet er betydningsfulde voksne, der har det fælles menneskelige ansvar for børnenes dannelse, læring og udvikling.

(Se i øvrigt under alsidig personlighedsudvikling)

BØRN I UDSATTE POSITIONER OG ALLE BØRNS DELTAGELSE I BØRNEFÆLLESSKABER

Vi definerer børn i udsatte positioner, som børn med enten nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, eller børn der periodevis er sårbare, fordi de forbigående belastes af et for dem alvorligt problem i deres familie eller nære miljø. Eller børn, der er truede fordi de er belastede af vedvarende problemer i deres familie eller nære miljø.

I Lykkesholm arbejder vi med anerkendelse og fokus på barnets ressourcer og kompetencer - det gode i barnets liv. Vi skaber derved rammer, der tilgodeser det enkelte barn.

I Lykkesholm er det værdifuldt:

- at alle børn føler sig trygge og som en del af det sociale fællesskab
- at der er plads til børn med forskelligheder
- at de voksne er tilgængelige – og kan vejlede og guide
- at vi taler om - og øver sociale spilleregler i bl.a. samling, planlagte aktiviteter og i daglige rutiner

Derfor indrettes det pædagogiske miljø – hverdagen tilrettelægges og organiseres, så alle børn har mulighed for deltagelse, i *differentierede* fællesskaber.

Vi arbejder med en genkendelig struktur og rutiner, som vi understøtter med tydelig kommunikation, piktogrammer, dagstavler mm.

Derudover arbejder vi med børnefællesskabet. Vi inddrager børnene i ansvaret for fællesskabet, så de lærer, at det er alles opgave, at sørge for alle børn er en del af fællesskabet.

Vi opfordrer til, at børnene tager vare på hinanden, f.eks. at man kan være med til at putte sovebørnene eller at de ældste børn er "garderobehjælpere" – og hjælper de yngre med at komme i overtøjet. Vi har fokus på børnenes kompetencer, talenter og potentialer – og taler helt åbent om hvad, der er svært for den enkelte, hvad man skal øve sig i osv. På den måde bliver det tydeligt, at alle har noget de er gode til – og noget man skal øve sig i. Dette gælder både børn og voksne.

FORÆLDRESAMARBEJDE

Forældrene er de vigtige samarbejdspartnere – da det er forældrene, der har det primære ansvar for børnene.

Samarbejdet mellem børnehave og forældre er derfor essentielt for barnets mulighed for en sund udvikling og trivsel.

Vi tilstræber en åben, tydelig og tillidsfuld relation til forældrene. På den måde - er det vores erfaring, at det bedst lykkes at skabe et godt læringsmiljø for børnene.

Vi afholder minimum et dialogmøde med forældrene om året. Dette møde tager udgangspunkt i det KIB-skema, som både forældre og børnehave har udfyldt.

Har vi brug for yderligere samtaler – enten akut eller som opfølgning på en tidligere samtale, planlægges dette – så samtalen kan afholdes i et roligt og venligt "rum" – hvor der er tid til en ordentlig dialog.

Vi arbejder ud fra et ressource-syn – og afstemmer forventninger og krav individuelt ift. familiens muligheder og ressourcer.

Vi er lydhøre over for den enkelte familie – og er tydelige i vores kommunikation ift. hvilke opgaver vi kan løse i institutionsregi – og hvad, der er et forældreansvar. Vi rådgiver gerne forældrene – inden for vores felt, hvis der er brug for yderligere rådgivning, kan vi trække på PPR i form af orienterende samtaler.

SAMMENHÆNGENDE OVERGANGE OG DET SIDSTE ÅR I BØRNEHAVEN

Barnet oplever mange overgange i sine første leveår. Både de store overgange, når det begynder i dagtilbud og senere i skole, og de mindre, daglige overgange, når barnet fx bliver afleveret om morgenen eller går fra én aktivitet til en anden. I alle typer af overgange er det vigtigt, at pædagogisk personale og forældre samarbejder om at skabe en oplevelse af sammenhæng, tryghed og trivsel hos barnet.

Inden barnet starter i Lykkesholm, kommer forældrene på rundvisning. Her ser de huset – og får en snak om pædagogikken og opstarten. Ca. 4 uger inden start i Lykkesholm modtager forældrene et velkomstbrev enten på mail – eller i fysisk form. I brevet står der lidt om opstarten i Lykkesholm samt en ABC, der fortæller om forskellige emner ift. samarbejdet med Lykkesholm.

I overgangen fra vuggestue eller dagpleje til Lykkesholm – samarbejder vi med vores kollegaer i hhv. vuggestue eller dagpleje. De besøger os sammen med de børn, som skal gå hos os – gerne 2-4 gange i ugerne inden start, så barnet kan genkende stedet og måske nogle af børnene og de voksne.

I overgang fra en børnehave til Lykkesholm samarbejder vi med den tidligere børnehave. Vi inviterer til en overflytter-samtale med den tidligere pædagog, hvis forældrene er enige i det. Derudover læser vi KIB og eventuelle overgangsnoter. Hvis barnet kommer fra en anden kommune – kan vi, hvis forældrene er enige, ringe til den tidligere institution og tale med dem vedr. barnet.

Når barnet har gået i Lykkesholm 8-12 uger inviteres forældrene til en samtale, hvor vi taler om barnet, opstarten samt hvordan vi ser deres barns udvikling pt.

I overgang til skole og GFO – arbejder vi med vores kommende skolebørn i det vi kalder maxigruppen. I denne gruppe arbejder vi med de personlige og sociale kompetencer, samt børnenes læringskompetencer – gennem deltagelse i forskellige aktiviteter og processer. F.eks. tidlig skriftsprog, rim og remser, ture ud i verden, øver regler, være garderobehjælper, der går ud på at hjælpe de mindre børn i garderoben. mm.

Derudover samarbejder vi med Gentofte skole, som vi besøger med de kommende skolebørn – gennem foråret og frem mod skolestart.

I de overgange der foregår i dagtilbuddet – f.eks. fra minigruppe til midigruppe til maxigruppe – eller fra hjemmemiljø til børnehave (at sige farvel) – arbejder vi med forberedelse og vejledning. Det vil sige at vi forbereder børnene på skift – når de skal fra en aktivitet til en anden – eller når børnene efter sommerferien skifter "status" fra at være i minigruppen til at være midigruppe. Her bruger vi meget tid på at tale med børnene om, hvad det betyder at være hhv. mini, midi og maxi barn – og hvad skal man lære det kommende år.

Skiftet fra midi til maxi er det største skift for børnene i børnehaven. Når man er maxi, bliver forventningerne til børnene større – og dette skift markeres også ved et fysisk skift af garderobe. Børnene skifter til maxigarderoben – hvor der "skrues op" for kravet om at følge de sociale spilleregler – hvordan opfører man sig i garderoben, hvordan har man styr på sine ting mm.

Derudover får man også en række opgaver, der går på tur i maxigruppen f.eks. -som tidligere beskrevet, at være hjælpere i mini - og midi garderoben.

Vores primære samarbejdsskole er Gentofte skole. De besøger os hvert år – inden sommerferien, og får en snak om den kommende skolestart.

I Rambølls system, der hedder KIB (kvalitet i børnehøjde) skriver vi overgangsnoter på alle børn – til skolen, så skolen ved lidt om barnets kompetencer inden skolestart.

For de børn, der er tilknyttet vores kompetencecenter afholdes der særlige overdragelsesmøder – mellem skolen og Lykkesholm, hvor alle relevante fagpersoner deltager – så vi sikrer en god skolestart, samt at vigtig viden bliver videregivet.

Hvis det skønnes at et barn har brug for en særlig indsats i skolen, indstilles barnet til skolevisitationen. Dette gøres i samarbejde med forældrene og andre fagpersoner. Skolevisitationen kommer derefter med deres bud på, hvilken indsats de kan tilbyde.

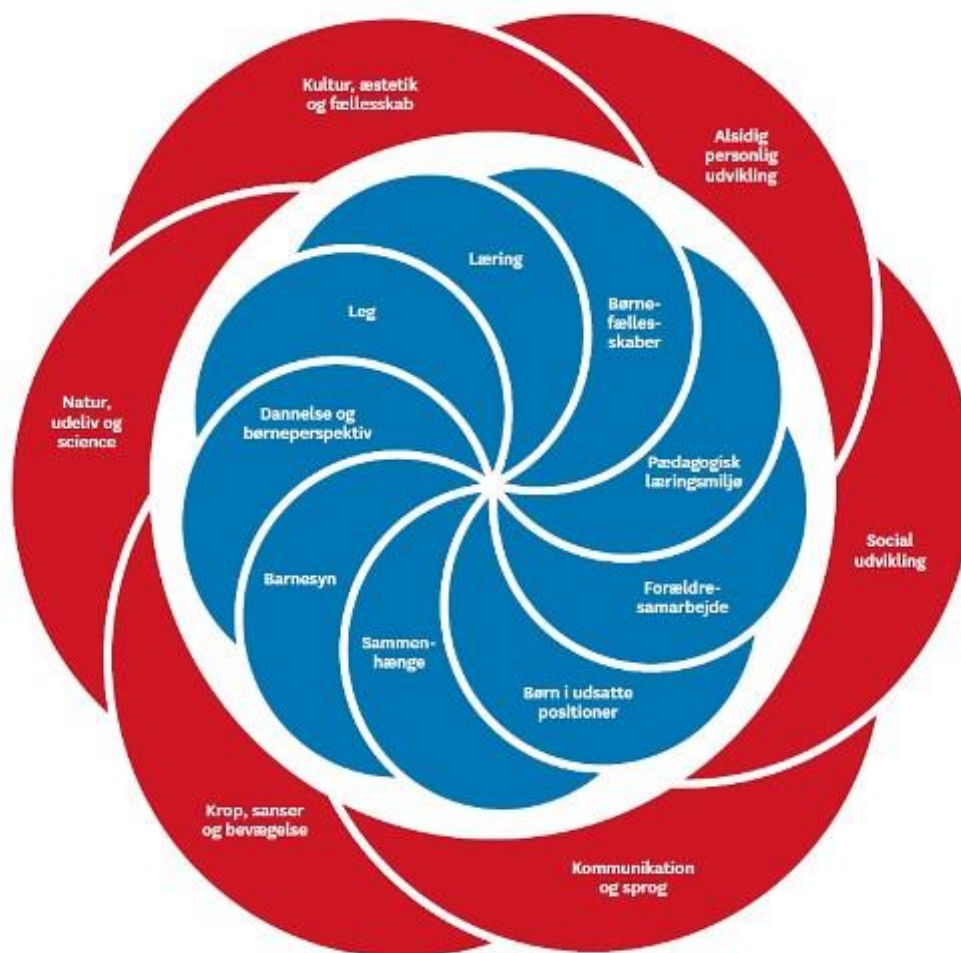

DET PÆDAGOGISKE GRUNDLAG OG SAMMENHÆNG TIL DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

Den styrkede pædagogiske læreplan

Det fælles pædagogiske grundlag
og de seks læreplanstemaer

ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse. Under hvert læreplanstema skal I derfor forholde jer til, hvordan I hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

De seks læreplanstemaer, som omhandler børnenes kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive læring er:

- ALSIDIG PERSONLIG UDVIKLING
- SOCIAL UDVIKLING
- KOMMUNIKATION OG SPROG
- KROP, SANSER OG BEVÆGELSE
- NATUR, UDELIV OG SCIENCE
- KULTUR, ÆSTETIK OG FÆLLESSKAB

ALSIDIG PERSONLIG UDVIKLING

I Lykkesholm ser vi begrebet, barnets alsidige personlighedsudvikling, som en dannelsesproces, der sker når barnet med sin personlige integritet møder andre mennesker, der påvirker barnet og bidrager til, at barnet drager livserfaringer. En alsidig personlighedsudvikling forudsætter, at samværet og samspillet er mangfoldigt, anerkendende og involverende.

Vi arbejder med:

Identitetsdannelse:

- Kende egne grænser
- Udvikle egne udtryksformer
- Kende sin familie og rødder

Følelsesmæssig udvikling:

- Kende og give udtryk for sine følelser
- Genkende forskellige følelser hos andre og udvise empati
- Begyndende selvregulering
- Føle sig set, respekteret og værdsat
- Turde afprøve egne ideer
- Se sig selv som medspiller i gruppen
- Øve sig i at blive selvhjulpen

I Lykkesholm har vi fokus på hverdagen, hvor barnets personlige kompetencer udvikles. F.eks. når et barn selv har lært at binde sine sko eller lyne sin jakke og derfor kan hjælpe andre. Eller når et barn lærer et andet barn hvordan man tegner monstre. Oplevelser som disse styrker barnets selvværd og empati. Samtidig udvikles barnets evne til at iagttage sin omverden og derved få øje på andres kompetencer.

Arbejdet med Alsidig personlig udvikling fremadrettet

Hvilke tegn/pejlemærker ønsker vi at se?

Overordnet vil vi gerne se tegn på, at:

Børnene udviser initiativ i forhold til egne ideer og ønsker; Børnene kan bede om hjælp; Børnene udfordrer og udvikler egne personlige udtryk; Børnene står ved egne følelser og meninger, og kan sige til og fra; Børnene udviser tiltro til egne evner og bevidsthed om egne ressourcer; Børnene udfordrer og udvikler emotionelle kompetencer; Børnene viser kendskab til og giver udtryk for egne følelser; Børnene lærer at forstå andres adfærd og aflæse følelser.

På de forskellige alderstrin ser vi efter følgende:

3 år: Børnene kan overskue flere valgmuligheder og ved hvad de kan lide. Børnene kopierer de andres leg og prøver at deltage i den. Børnene kalder på den voksne, sætter ord på hvad de skal bruge hjælp til. Børnene siger stop, når deres grænser overskrides, søger hjælp. Børnene siger "se, jeg kan!". Snakker om hvad de andre kan. Børnene begynder at sætte ord på deres følelser. Børnene giver plads til andre børn i deres leg. Børnene kalder på de voksne, når nogen græder.

4 år: Børnene kan udpege f.eks. en yndlingsfarve eller livret, og holde fast i den selvom vennerne siger noget andet. Børnene går til de andre børn og spørger om de må være med i en leg. Børnene finder de voksne når de har brug for hjælp. Børnene bruger sprog/kommunikationen til at sige til og fra. Børnene er meget bevidste om hvad de kan, måler sig med andre ("konkurrence"). Børnene kan sætte ord på de fleste følelser. Børnene kan afkode hinandens følelsesudtryk. Børnene trøster deres venner.

5 år: Børnene kan gå i gang med noget og holde fast i det, selvom vennerne vil noget andet. Børnene kommer med forslag til hvad gruppen skal lave, f.eks. en leg til samling. Børnene beder om hjælp fra kammeraterne, og beder de voksne om hjælp på hinandens vegne. Børnene tør stå fast på deres meninger, kan mærke egne grænser og sige fra, også over for vennerne. Børnene siger "jeg kan" og "jeg vil", og prøver selv, inden de beder om hjælp. Kan håndtere nederlag hvis man ikke "vinder". Børnene viser både positive og negative følelser, afstemt efter situationen. Børnene lytter til hinanden og reagerer både på ord, mimik og kropssprog.

6 år: Børnene har styr på deres egne ting, f.eks. overtøj. Børnene forstår at deres valg og handlinger har konsekvenser. Børnene kan forfølge ideen om et "projekt" (en leg, en kreativ ting), også selvom de støder på forhindringer. Børnene kan både sige og modtage et "nej", rumme uenighed og blive gode venner igen. Børnene kan se egne fremskridt, kan håndtere at alle kan noget forskelligt. Tør vise hvad de kan og ved, f.eks. i samling. Børnene kan nuanceret fortælle om deres følelser, kan arbejde med eget følelsesudtryk, til en vis grad kontrollerer sine følelser. Børnene reagerer på de andres kropssprog og signaler, kan forsvare og forklare hinandens følelser og handlinger.

SOCIAL UDVIKLING

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed. Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet alsidig personlig udvikling

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Social udvikling skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø

Nedenfor skal I beskrive, hvordan jeres pædagogiske læringsmiljø understøtter børnenes sociale udvikling, herunder deres empati, deltagelseskompetence og medbestemmelse via både børneinitierede og vokseninitierede aktiviteter. Hav også opmærksomhed på de pædagogiske hverdagsaktiviteter og legen.

Social kompetence udvikles i fællesskaber og gennem relationer til andre mennesker. Med den trygge relation som base, kan barnet udvikle og styrke sit selvværd og selvstændighed. Det kan udvikle troen på sig selv og tilliden til andre. Den tætte følelsesmæssige relation er en forudsætning for udviklingen af venskabet. I barn/voksne relationer må barnet mødes på en ligeværdig og anerkendende måde, der tager udgangspunkt i barnets perspektiv, med respekt for barnets unikke personlighed og følelsesmæssige beredskab. Den voksne må anerkende barnets ret til egne følelser. Børns relationer og venskaber respekteres og beskyttes. At være forankret i tætte følelsesmæssige relationer, venskaber samt i fællesskabet, giver trivsel for det enkelte barn.

Arbejdet med Social udvikling fremadrettet

Nedenfor skal I reflektere over, hvilken udvikling I ønsker at skabe rammerne for fremadrettet, og hvilke tegn/pejlemærker, der kan indikere, at I er på rette vej.

Hvad vil vi se (tegn/pejlemærker)?

Overordnet ser vi gerne at børnene bevidstgøres om, hvad de kan tilbyde i en leg. Vi opfordrer til at invitere flere med i legen, og lege med andre børn end de sædvanlige. Vi planlægger aktiviteter i differentierede fællesskaber. Voksne deltager og støtter dialogen i legen. Vi har børnemøder hvor vi bl.a. taler om "Fri-for-mobberi". Fokus og dialog om forskellighed, f.eks. hvad er man god til, hvad skal man øve sig i, hvordan ser vi ud, hvordan taler vi m.v.

Vi samarbejder med forældrene om f.eks. legeaftaler. Vi har fokus på plads og tid til den gode leg. Vi holder samling hvor lydhørhed, venlighed og respekt øves. Vi arbejder med konfliktmægling og støtte til konfliktløsning, fortælling, genfortællings-forløb, samtaler om forskellighed og om ansvar for hinanden og fællesskabet.

Derudover arbejder vi med børnenes mestring ift.:

Empati:

- Aflæse andres følelsesmæssige udtryk
- Tryghed og tillid i relationerne til andre mennesker

- **Tilknytning:**
- Danne relationer til andre
- Forpligtende gruppe sammenhæng

- **Sociale færdigheder:**
- Rumme andres holdninger
- Sætte grænser for sig selv (indre styring)

KULTUR, ÆSTETIK OG FÆLLESSKAB

Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø

Kultur er udtryk for menneskers forståelse af og tilgang til verden. Ved at give børnene et bredt spekter af kulturelle oplevelser, får de et nuanceret billede af den verden, de er en del af. Ud fra oplevelserne kan de definere og erkende deres eget ståsted, egen kulturarv og udviklingsmuligheder.

Vi arbejder med:

Barnets oplevelser af kultur:

- Barnet møder voksne, som aktivt formidler danske traditioner og kultur og støtter børnene i at være deltagere.
- Barnet har mulighed for at opleve forskellige kulturelle udtryksformer og arrangementer
- Barnet introduceres til andre kulturer

Barnets afprøvning af kulturelle udtryksformer:

- Barnet har mulighed for at møde og afprøve og udforske mange forskellige kulturelle udtryksformer

Barnets kreativitet:

- Barnet har adgang til materialer og teknikker, som kan understøtte barnets fantasi og bidrage til barnet egne skabende aktiviteter
- Barnet har mulighed for at finde ro og tid til fordybelse i kreative processer

I Lykkesholm arbejder vi med kultur og udtryksformer, både børnehavens kultur og traditioner, med også dansk kultur og kultur i internationalt perspektiv.

Dette gøres gennem forskellige aktiviteter f.eks.:

- Fastelavn
- Markedsdag
- Temaforløb
- Ture ud i "verden"
- Spring ud dag (skolebørnenes farvelfest)
- Høstfest
- Juleri i december

Vi har valgt at beskrive fastelavn, som for os er ganske særlig, bl.a. fordi den udskiller sig i metode fra de fleste andre institutioner.

Fastelavn

Op til fastelavn vælger børn og voksne, i fællesskab et tema for udklædning og udsmykning af børnehaven. Inden for det valgte tema vælger barnet sin udklædning. Temaet kan være et eventyr, en kategori f.eks. dyr, østens mystik, under havet, det ydre rum osv.

Processen

I januar begynder vi at arbejde med vores fastelavnstema ved, at læse bøger eller historie-fortællinger om emnet.

Herefter begynder en fælles arbejdsproces, hvor børn og voksne bruger deres fantasi og kreativitet til at kreere kostumer og fastelavnsudsmykning. Alle børn kreerer, med hjælp fra voksne, deres eget kostume. Børnene dekorerer tønderne, som ophænges på selve festdagen. Børnene "slår katten af tønden" iført deres fantastiske kostume.

Hvilke læringsprocesser afstedkommer dette:

Den planlagte læring:

- Hvad er fastelavn, Hvorfor fejrer vi fastelavn i dag
- Hvordan fejrede man fastelavn før i tiden, Hvordan gør man i andre lande
- Under processen er vi løbende i dialog om det vi laver - hvis temaet er eventyr, så taler vi om hvilke ting/figurer/roller der er i de forskellige eventyr
- Kendskab til forskellige materialer

Den spontane læring

Idet vi selv fremstiller alle fastelavnskostumer i Lykkesholm, får både børn og voksne mulighed for at eksperimentere og bruge materialer i en ny sammenhæng - det har stor værdi for os, at mødes i et fællesskab at bruge vores sanser, fantasi og kreativitet sammen, for der igennem at få større variation i forhold til udklædningen og give børnene mulighed for at afprøve nye roller.

Arbejdet med Kultur, æstetik og fællesskab fremadrettet

Hvilke tegn/pejlemærker ønsker vi at se?

- Vi vil gerne opleve, at kunst og kulturelle produktioner vækker børnenes nysgerrighed, og at de selv deltager i kulturelle aktiviteter og kreative processer med lyst og engagement.
- Vi vil gerne høre de ældste børn give udtryk for viden om danske kulturfænomener, men også om mangfoldigheden i det multikulturelle Danmark, hvor andres kulturelle traditioner vækker interesse og accept frem for mistro og afvisning.
- Vi vil gerne se børn, der synger og danser af hjertets lyst, sammen med de voksne og på eget initiativ.
- Vi vil gerne se børn, der tegner, maler og konstruerer med selvtillid og glæde.
- Vi vil gerne se, at vores pædagogiske indsats gør en forskel for de børn, for hvem de ovenstående kompetencer ikke kommer let og "af sig selv".

KOMMUNIKATION OG SPROG

Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø

Sprog og kommunikation er grundlaget for vores interaktion med andre mennesker. Det er udviklende for barnets tankevirksomhed at tale med andre, det er stimulerende og hyggeligt at få læst eller selv fortælle en historie. Det er også spændende og sjovt at se et teaterstykke. Det er imidlertid ikke let at deltage i sådanne aktiviteter eller at lege godt med andre børn, hvis man har svært ved at forstå sproget, eller svært ved at udtrykke sig, så man selv bliver forstået.

Vi ved, at sprogudviklingen betyder meget for barnets generelle psykiske, sociale og følelsesmæssige trivsel, barnets samhørighed i fællesskabet og senere læseudvikling. Da vi i Lykkesholm har en del børn, med sproglige -og kommunikative vanskeligheder, har vi ekstra fokus på, at vores kommunikation er tydelig og vi sikrer os at alle børn har forstået beskeder, vejledninger osv.

Vi arbejder tæt sammen med logopæder og psykologer for at give børnene de bedste forudsætninger for, at tilegne sig sproget.

I det daglige stimuleres barnets interesse for sproget gennem samtaler, konfliktløsning, rim og remser, historier, leg og spil m.m.

Desuden følger vi de understøttende sprogstrategier.

De understøttende sprogstrategier er:

- Følg barnets interesse
- Brug åbnende spørgsmål
- Vent på barnets svar
- Fortolk og udvid, hvad barnet siger
- Hjælp barnet med at sætte ord på
- Forklar ord, barnet ikke kender i forvejen
- Relater til noget, barnet kender
- Udnyt de sproglige kompetencer, barnet har i forvejen
- Ret ikke barnets fejl direkte
- Leg med sproget, når det er muligt

Barnets kommunikation og kontakt til omverdenen:

- Barnet skal støttes i at kommunikere nuanceret
- Barnet skal opnå en sprogforståelse, som – så vidt det er muligt, sætter det i stand til at modtage såvel kollektive som individuelle informationer
- Barnet skal lære at bruge sproget til problemløsning
- Barnet skal have mulighed for at bruge forskellige kommunikationsmidler og metoder, hvis det er nødvendigt

Barnets sproglige kreativitet:

- Barnet skal opfordres til at eksperimentere med forskellige udtryksformer
- Barnet skal støttes i at udvikle sit ordforråd og begreber
- Barnet skal støttes i at udvikle dets nysgerrighed og interesse for tegn, symboler og den skriftsproglige verden, herunder tal og bogstaver

Eksempler på sprogstimulerende aktiviteter:

- Samtaler
- Sanglege
- Huskelege
- Kims-lege
- Billedlotteri
- Lege med fokus på forholdsord
- Hvad rimer på? (ordleg)
- Rim og remser
- Historier
- Eventyr
- Dialogisk læsning
- Lege-skrivning

Arbejdet med Kommunikation og sprog fremadrettet

Hvilke tegn/pejlemærker ønsker vi at se?

Overordnet vil vi gerne se tegn på, at:

Børnene er kommunikerende; Børnene er nysgerrige og aktive deltagere i sprog handlinger og kommunikation, f.eks. gennem dialog, fortælling m.v.; Børnene kan indgå i en samtale, hvor flere taler sammen om samme emne; Børnene kan holde sig til emnet; Børnene eksperimenterer med sprog, herunder rim og remser, skriftsprog, engelsk, nonverbalt sprog m.v.; Børnene tilegner sig løbende et større ordforråd og begrebsforståelse;

På de forskellige udviklingstrin ser vi efter følgende:

3 år: Børnene snakker med hinanden og de voksne om det, de laver. Børnene vil gerne bidrage til fælles samtale. Børnene kan synge med på de sange, vi synger mest. Børnene kan gentage små rim og remser. Børnene har ord for det, der optager dem her og nu.

4 år: Sproget er en vigtig del af legen. Børnene vil gerne fortælle om oplevelser uden for børnehaven. Børnene synger med hinanden og for sig selv. Børnene kender alfabetremsen. Kan genkende sit eget begyndelsesbogstav. Børnene forstår, at der er noget der hedder "engelsk", og det er et andet sprog. Børnene leger med sproget, siger fjerneord. Børnene har ord for deres hverdag, både i og uden for børnehaven.

5 år: Børnene indgår i samtale med hinanden. Børnene kan fortælle korte historier sammenhængende. Børnene er nysgerrige over for alfabetet. Kan genkende sit eget navn. Deltager aktivt i sproglege både på dansk og engelsk – viser forståelse for sproget og evt. siger ord på engelsk. Børnene kan selv rime på opfordring. Børnene bruger overbegreber.

6 år: Børnene kan fortælle sammenhængende om en oplevelse, og svare på uddybende spørgsmål. Børnene kender bogstaverne og tal rækken op til 20. Kan genkende forskellige ord/navne, og skrive sit eget navn. Børnene bruger engelske ord i hverdagen i leg og samtale – spørger hvad tingene hedder, leger med ordene. Børnene kan kategorisere efter forskellige egenskaber. Børnene deltager aktivt i Tidligt skriftsprogs forløb.

Da en del af de børn, der går i Lykkesholm – har sproglige/Kommunikative udfordringer, skal aldersinddelingen ses som vejledende.

KROP, SANSER OG BEVÆGELSE

Pædagogiske mål for læreplanstemaet Krop, sanser og bevægelse

Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø

Barnet lærer gennem kroppen. Grundlaget for al læring er, at barnet har et godt fungerende sanseapparat. Det rytmisk motoriske fundament er drivkraften og koordinator for bevægelsesudviklingen. En velfungerende motorisk udvikling giver barnet det nødvendige grundlag for at tilegne sig forskellige færdigheder og øger barnets muligheder for at opleve, erkende og lære. Vi inddeler temaet i fire områder, som vi sætter følgende mål for:

Barnets brug af sanserne:

- Barnet skal blive i stand til at kende og bruge dets sanser

Barnets kropsbevidsthed:

- Barnet skal opnå kendskab til og accept af egen krop
- Barnet skal kunne aflæse eget og andres kropssprog
- Barnet skal have kendskab til sund kost

Barnets sundhed:

- Barnet skal kende til personlig hygiejne og alm. renlighed
- Barnet skal opleve værdi i at udfordre egen fysisk formåen

Barnets motoriske færdigheder:

- Barnet skal udfordres i varierende bevægelsesmiljøer
- Barnet skal støttes i en aktiv livsstil

Legepladsen er et unikt miljø for børns motoriske udvikling. Målet er at skabe et udeliv, der stimulerer børnenes sanser, motorik, læring og trivsel og samtidig sikrer sunde og raske børn. Legepladsen er et integreret rum i Lykkesholms pædagogik. Legepladsen er et inspirerende rum, der tilgodeser alle børn. Et godt ude liv er et godt børneliv, og derfor er legepladsen inspirerende, udfordrende og har nogle æstetiske rammer, så mange færdigheder kan komme til udtryk. Legepladsen er opdelt i forskellige rum, der tilgodeser målet med legepladsen. Disse rum er afskærmet med naturens materialer såsom buske, træstubbe, skagenshegn og blomsterkasser. Der er flytbare materialer som f.eks. klodser, brædder og sten. Dette samlet foranlediger til at børnene eksperimenterer og bruger deres krop.

I Lykkesholms rytmiklokale er der ligeledes mulighed for at arbejde fokuseret med børnenes motorik og styrke. Vi bygger eksempelvis en forhindringsbane hvor børnene skal hoppe, krybe, rulle, slå kolbøtter osv. for at komme igennem.

I rytmiklokalet har vi ligeledes forskellige redskaber såsom trapez, gynger, måtter og ribber, der kan understøtte den grov motoriske udvikling hos børn i alle aldre. Gennem bevægelseslegen udvikles børnenes kondition, koordination og styrke.

Vi arbejder også med barnets sanseapparat gennem massage. Både "barn til barn" massage – og "voksen til barn" massage. Her erfarer barnet hvordan det føles at blive berørt – og hvordan det kan berøre andre, på en hensynsfuld og venlig måde. De drager bl.a. erfaring med afstemning ift. andre, lydhørhed, forsigtighed, hvad føles godt/ikke godt – sige fra og til, omsorg.

Vi oplever at børnene er meget optagede af denne aktivitet – og at de overfører den hensynsfuldhed og omsorg de erfarer gennem massagen – til andre situationer.

Finmotorikken udfordres gennem forskellige aktiviteter. F.eks.: Tegning, bygge med plus-plus'er, knappe knapper, pille ærter ud at skallen, fange små dyr på legepladsen osv. I vores nærmiljø har vi mange muligheder for at udfordre motorikken og få pulsen op. Vi går og løber om Gentofte sø, flere gange om ugen. Derudover er der, ved søen- en stor legeplads hvor der er mulighed for at styrke koordinationsevnen på det store klatrenet.

Vi samarbejder med GVI (Gentofte Vangede Idrætsforening), hvor vi går over og spiller fodbold eller andre boldlege. Derudover har vi forskellige kortere forløb med lokale klubber og Kulturskolerne. F.eks. gymnastik, kampsport, basketball, dans mm.

Vi ser efter:

- Barnets grov motoriske udvikling – kan barnet:
- Løbe, hoppe, snurre, trille, slå kolbøtter, holder balancen, vælger barnet at gynge, cykle mm.

Vi ser efter:

- Barnets finmotoriske udvikling- hvordan barnet bruger en blyant, spiser med bestik, sætte perler på snor eller plade, åbner forskelligt emballage, samle små stykker legetøj eks. LEGO, små plus-plusser, tegne efter streg, farvelægge inden for stregerne i en malebog, klippe efter streg- alt sammen ift. barnets alder og udviklingsniveau. Derudover ser vi også på hånd øje koordinationen.

Alle børn får omkring fireårsalderen foretaget en motorikvurdering, som kan afdække eventuelle områder, hvor der er behov for en særlig indsats.

Hvis vi ser en ikke alderssvarende motorisk udvikling, planlægger vi aktiviteter, der udfordrer og øver de specifikke områder – dette sker i samarbejde med forældrene. Hvis indsatsen ikke giver et hurtigt resultat, indstiller vi til fysioterapeut eller Børneterapien.

Arbejdet med Krop, sanser og bevægelse fremadrettet

Hvilke tegn/pejlemærker ønsker vi at se?

Overordnet vil vi gerne se tegn på, at:

Børnene kender og passer på deres krop; Børnene kan mærke deres krops behov, og de lærer at sætte ord på og reagere selvhjulpent på dem; Børnene lærer at blive opmærksomme og selvhjulpne i forhold til deres hygiejne, f.eks. håndvask, toiletræning og næsepudsning; Børnene kender til sunde vaner i form af sund mad og motion; Børnene udfordrer deres krops formåen; Børnene mærker glæde ved at bruge kroppen og udfolde sig i fysiske bevægelseslege; Børnene udvikler kropsbevidsthed og kendskab til kroppen; Børnene bliver gradvist selvhjulpne; Børnene udvikler udholdenhed, Børnene kan mærke når de trænger til en pause – og kan regulere sig ned og op (arousal).

På de forskellige alderstrin ser vi efter følgende:

3 år: Børnene kan give udtryk for at de er sultne og trætte. Børnene er bevidste om hvad toilettet er til for, og vil gerne sidde der. Vasker og tørrer selv hænder på opfordring. Børnene er nysgerrige omkring maden og prøver nye ting. Børnene vil gerne deltage i fysiske lege, lader sig opfordre til at prøve nye ting. Børnene kan benævne kroppens og ansigtets dele, f.eks. hår, tænder. Børnene kan fortælle at de har slået sig eller har ondt i maven. Børnene kan tage det meste tøj af og en del på selv. Har brug for hjælp til f.eks. lynlås. Børnene kan holde til at gå en god tur om Gentofte sø.

4 år: Børnene siger selv til når de fryser og er sultne, og tager selv vand når de er tørstige. Børnene er renlige og tørrer sig selv efter tis. Ved hvornår man skal vaske hænder og hvorfor. Kan pudse næse på opfordring. Børnene kender begreberne sundt og usundt, og kan benævne ting der er det ene og andet. Børnene udtrykker begejstring over at lære nye ting, f.eks. at cykle. Børnene kender fingrenes navne. Børnene reagerer med forsigtighed, hvis de har slået sig i en bestemt situation (erfaringsdannelse). Børnene kan tage alt tøj af og det meste på. Tager selv sutsko af og på. Børnene kan holde til at være på tur en hel formiddag.

5 år: Børnene tager en mad fra deres madkasse, når de er sultne, og tager tøj af når de sveder. Børnene er næsten selvhjulpne på toilettet, inklusive håndvask, men skal stadig tørres efter afføring. Mærker selv når næsen løber. Børnene forstår begreberne "sundt og usundt" og hvorfor man skal spise mest af det sunde. Børnene øver sig på nye ting, også når det er svært. Børnene kan acceptere at deltage i lege, hvor man er tæt på hinanden. Børnene kan benævne detaljer på kroppen som negle, hage, øjenbryn osv. Børnene kan nogenlunde præcis fortælle, hvor de har ondt. Børnene er næsten helt selvhjulpne på nær enkelte detaljer. Åbner og lukker selv madkasse og indpakning. Børnene kan gå en god lang tur.

6 år: Børnene er selvreguleret omkring tøj og måltider, og kan også "udholde sult" f.eks. på en tur: Børnene er 100% selvhjulpne på toilettet, og pudser selv næse efter behov. Børnene forstår sammenhængen mellem sygdom og hygiejne og hvorfor motion er vigtig. Børnene kan gøre et sår rent og sætte plaster på. Børnene giver ikke op over for svære fysiske udfordringer. Børnene arrangerer selv fælleslege og vil gerne lære nye lege.

Børnene kender til organer i kroppen som hjerte, lunger, blod osv. Børnene kan rimelig præcist fortælle, hvordan deres krop har det, f.eks. rundtosset, træt, ondt i hovedet. Børnene er helt selvhjulpne og kan selv pakke deres taske og have styr på deres tøj. Børnene har et godt gå-tempo, også når de bliver trætte.

Da børn er forskellige – og derfor udvikler sig i forskellige tempi, skal aldersinddelingen ses som vejledende.

NATUR, UDELIV OG SCIENCE

Refleksion over sammenhæng til Lykkesholms læringsmiljø

Børn under skolealderen lærer primært med udgangspunkt i erfaringer og konkrete, situeret i et miljø og i et fællesskab, såkaldt "hands-on"-læring. Den voksne har flere roller – i nogle tilfælde som den, der deler ud af faktuel viden, men mest som den, der sætter scenen, inviterer og inspirerer til imitation og samspil, og opfordrer til selvstændige eksperimenter og refleksion.

Vi er så privilegerede at have let adgang til skov, sø og mose, enten i nærmiljøet eller med S-toget. Vi har også en legeplads med store træer og buske, hvor fugle og egern kommer på besøg, og hvor vi kan dyrke spiselige urter, frugt og grønt. Vi har forskelligt udstyr til udforskning af naturen: fiskenet, håndbøger, lupglas osv.

Vores fokus på udvikling af selvstændighed giver børnene anledning til at gøre sig erfaringer med f.eks. afstand, størrelse, vægt – når man f.eks. skal hente en stol for at nå noget der står højt oppe. Tal og mængder indgår som en naturlig del af hverdagen, f.eks. når der tælles tallerkner til frokost. Med de ældste børn leges der med matematisk/logisk tænkning f.eks. regnestykker, små opgaver, der kræver planlægning osv.

Naturen giver børnene vigtige erfaringer og nyttig viden om den verden, vi lever i. Ved at færdes, opleve og eksperimentere i naturen får børnene indsigt i naturen, som giver grundlag for underen, stille spørgsmål og finde svar om naturen og dens fænomener. Herved dannes grundlaget for både interesse, respekt og ansvarlighed for vores natur og miljø.

Vi arbejder med:

Barnets kendskab til naturen:

- Barnet skal have mulighed for at stifte bekendtskab med dyr, planter og andre naturmaterialer.
- Barnet skal have erfaringer med årsag, virkning og sammenhænge vedr. naturen og naturfænomener
- Barnet støttes i at undre sig, stille spørgsmål og søge svar på naturfænomener og tekniske sammenhænge
- Barnet skal inddrages i aktiviteter i naturen
- Barnet skal opleve glæde ved at færdes i naturen uanset årstid og vejr.

Barnets respekt for naturen:

- Barnet skal støttes i at vise respekt og ansvar for naturen
- Barnet skal have viden om "grønt miljø"

Barnets kendskab til størrelser, mængder, tal, måle, veje, årsagssammenhæng

Eksempel:

Planlagt aktivitet - køkkenhave Vi etablerer en køkkenhave, hvor vi følger processen fra spiring til høst. Produktet anvendes som ingrediens til suppe, som vi tilbereder over bål på legepladsen. Bålet er en stor fælles aktivitet én gang om ugen.

Processen:

Et par voksne og en gruppe børn går i gang med at klargøre jorden til såning.

De begynder at grave med spader og skovle. Under gravning åbnes en forunderlig verden af kryb, som tiltrækker en helt anden gruppe børn.

Gravningen indstilles, så de voksne kan hente akvarier, bøger, forstørrelsesglas m.m. Vi slår op i bøgerne og genkender i fællesskab de forskellige rovbiller, bænkebidere, tusindben, snegle osv. Interessen/nysgerrigheden breder sig ud til de øvrige børn på legepladsen, som også finder små dyr og ved hvor de findes på legepladsen. De børn, der er tilbage, genoptager deres projekt. De laver riller i jorden med pinde, drysler frø ned i rillen og dækker herefter rillen til. Den tomme frøpose sættes fast på en lille pind og stikkes i jorden – så ved alle, hvad og hvor der er sået. Herefter skal der vandes og ventes til de første spirer kan ses.

Det gælder om at fjerne alt grønt, der ikke skal være der.

Endelig ..... sidst på sommeren kan vi høste vores rødbeder, jordskokker osv.

Hvilke læreprocesser afstedkommer dette:

- At introducere børnene til egen avl af grøntsager
- Hvad kan grøntsager bruges til
- Hvordan skal arbejdet udføres for at det lykkes
- Tålmodighed, vedligeholdelse, fællesskab
- Kendskab til insekter, der lever i jorden
- Følge en hel proces – fra frø til f.eks. rødbede (proces = produkt)
- Årstidskendskab – vi sår i april og høster i september

Arbejdet med Natur, udeliv og science fremadrettet

Hvilke tegn/pejlemærker ønsker vi at se?

Overordnet vil vi gerne se at:

Børnene er kreative, eksperimenterende og reflekterende;
Børnene er nysgerrige, bruger deres erfaringer, prøver sig frem;

Børnene udvikler ideer sammen, indgår i dialog og fælles refleksion.

På de forskellige alderstrin ser vi efter følgende:

3 år: Børnene er nysgerrige, ikke bange, for små dyr. Børnene ved hvad dagligdags-redskaber og legetøj skal bruges til. Børnene afprøver nye materialers muligheder. Børnenes ideer afløser hinanden – de skifter fra aktivitet til aktivitet på hinandens initiativ.

4 år: Børnene færdes hjemmevant i naturen, og kender navnene på noget af det, de ser. Børnene tager imod udfordringer til at prøve nye ting. Børnene præsenterer hinanden for deres ideer. Børnene accepterer de voksnes støtte til at flere børns ideer kan komme i spil.

5 år: Børnene bruger deres fantasi i leg og kreativitet. Børnene kan finde alternative løsninger på en udfordring. Børnene har en dialog om processens udvikling og reagerer på hinandens ideer.

6 år: Børnene kan reflektere over deres erfaringer, sætte ord på hvad der lykkes og ikke lykkes. Børnene deler ud af deres erfaringer under leg, planlægger, afprøver og eksperimenterer i fællesskab f.eks. når de bygger huler, konstruerer eller arbejder med science-opgaver.

ØVRIGE ELEMENTER

DET FYSISKE, PSYKISKE OG ÆSTETISKE BØRNEMILJØ

Fysisk børnemiljø

Lykkesholm har generelt gode fysiske rammer. Der er dog ingen tvivl om, at jo større børnegruppen er (og jo flere de derfor er på stuerne), desto mere fylder støjen, især om vinteren. Børn bliver synligt ramt på trivslen, når der er for meget larm. Vi har derfor fokus på støj – og på at fordele os i huset, så støjen minimeres.

Støjende leg skal leges ude på legepladsen – eller alternativt i vores ”rytmiklokale”. Vi har et Sound-ear, som kan bruges i en pædagogisk indsats for at få børnene til at forstå, at de har indflydelse på støjniveauet. Men vi har også set på andre måder at regulere støjniveauet på, gennem indretningen. Der er f.eks. vores massagerum – som er en stillezone, hvor børnene kan søge hen, hvis de har brug for at slappe af eller lege stille, men også rum, hvor man gerne må tumle og have lyd på sin leg.

Vi har indrettes os med rum i rummet – så børnene kan finde legezoner, hvor de kan leg i fred – og hvor det klart er defineret hvad man kan leg der.

Psykisk børnemiljø

Børnene skal mødes med accept, nærvær og forståelse, og vi har øje for barnets perspektiv. Vi arbejder ud fra en overbevisning om, at børn og voksne er ligeværdige – med det er altid den voksnes ansvar at relationen er i orden.

Vi har fokus på vores rolle, som professionelle – og på det ansvar vi har for det psykiske børnemiljø.

Hvis vi som professionelle bliver pressede – og kommer ud af kontrol over vores følelser, har kollegaerne et ansvar for at gribe ind og hjælpe – her er det vigtigt at det er barnets perspektiv, der tages.

Bliver skæld -ud en (u)vane hos en medarbejder, har kollegaerne ligeledes et ansvar for at stille sig til rådighed med sparring omkring, hvordan man – på en rolig og venlig måde, kan håndtere de situationer, der er svære.

Vi må ikke blive tonedøve over for den måde, at agerer på over for børnene. Alle har de bedste intentioner, men man har også selv ansvar for at reflektere over sin praksis – og tage imod vejledning og observationer ift. sin ageren – hvis det bliver aktuelt.

Børnene har indflydelse på deres liv i børnehaven – og skal trygt kunne hente hjælp hos personalet – i alle situationer.

Æstetisk børnemiljø

I det æstetiske børnemiljø har overblik og orden en central rolle. Legetøjet sorteres i kasser, så det er til at finde, og børnene lærer at hjælpe til. Defekt legetøj repareres eller kasseres. Stuernes hylder har kun det stående, som er nødvendigt.

Børnenes tegninger og lignende kan hænges op i rammer og opslagstavler, og skiftes ud løbende.

Måltiderne har ligeledes en æstetisk dimension – vi dækker bord med tallerkner og bestik, maden serveres i skåle og fade på bordet. Børnenes snackmadkasser og madpapir skal ryddes væk løbende – så vores fælles miljø er pænt, ryddeligt og lækkert. Værkstederne skal fremstå ryddelige og indbydende – så de er til at "gå til" når man skal starte en aktivitet.

En del af det pædagogiske arbejde er – også at inddrage børnene i oprydning, sætte ting på plads, rengøre osv. Så alle føler et ansvar for vores børnehave.

Legepladsen i Lykkesholm er stor, kuperet og vild, men træer og bevoksning.

Her er der mulighed for at udfordre krop og sanser.

I lighed med det indendørs læringsmiljø – har vi også på legepladsen opdelt rummet i zoner, der indbyder til forskellige former for leg.

Legepladsen ryddes op dagligt, så legetøj og cykler sættes på plads efter brug.

SAMSPIL OG RELATIONER

Som voksne er vi rollemodeller for børnene, også i den måde vi omgås hinanden på. Børn er meget sensitive over for stemninger og tonefald. Det er derfor vigtigt, at personalet er opmærksomme på de indbyrdes relationer, sådan som de opleves af børnene. Det betyder, at ud over at have som mål at være nærværende, empatiske og tydelige over for børnene, skal vi være det samme over for hinanden som kollegaer. Konflikter og misforståelser kan ikke undgås, men vi er hver især ansvarlige for kommunikationen.

Børnene skal altid mødes med åbenhed og forståelse for deres intention - og deres oplevelse af en give situation.

Det er altid den voksne, der er ansvarlig for kommunikationen – og for udfaldet af denne. Vi arbejder meget bevidst på at være åbne og lydhøre i kommunikationen med børnene – give tid, lytte, understøtte.

EVALUERING

Som personalegruppe har vi en styrke i, at vi er gode til at tage afsæt i hverdagsfortællinger og trække ny indsigt ud af dem, som kommer alle til gavn. Men vi har også mange forskellige holdninger repræsenteret i personalegruppen. Det er derfor afgørende for udviklingen af den fælles pædagogik, at vi sætter tid af ved personalemøderne til at diskutere faglige problemstillinger, med afsæt i læreplanen. Selv når vi ikke skaber konsensus, skaber vi forståelse for hinandens ræsonnementer.

Det væsentlige er, at vi alle er bevidste om, at vi arbejder ud fra et fælles pædagogisk værdigrundlag – og børnesyn, og at alt arbejde skal bygge på det grundlag.

Som helt konkrete evalueringsværktøjer arbejder vi med:

- Praksisfortællinger
- SIP-modellen, et analyseredskab, der ser på den inkluderende praksis, samt hvor praksis kan udvikles.
- Videoptagelser ift. vores uddannelse i "Sprog i samspil"- hvor vi modtager sparring og supervision af logopæden.
- SMTTE-modellen, der bruges til at komme hele vejen omkring en aktivitet eller indsats.
- Evaluering sammen med børnene – gennem samtaler, hvor vi i fællesskab samler og udvikler på pædagogiske projekter, aktiviteter og forløb, samt på daglige rutiner mm.
- Data fra sprog - og motorikvurderinger, kompetenceprofiler mv.

INDDRAGELSE OG SAMARBEJDE

På vores bestyrelsesmøder har vi altid et punkt, der omhandler det pædagogiske arbejde. Det kan være fortællinger fra praksis – hvor vi underbygger med teori om børns læring og udvikling – eller refleksioner over et forløb. Hvert år tager vi læreplanen op på et bestyrelsesmøde – hvor vi gennemgår den og debatterer indholdet. Læreplanen revideres hvert andet år. Forældrebestyrelsen er bevidste om at læreplanen skal offentliggøres på vores hjemmeside.

Inddragelse af lokalsamfundet

Vi samarbejder med Gentofte Vangede Idrætsforening, hvor vi tilrettelægger forløb med fodbold og andre boldlege, med vores kommende skolebørn. Vi bruger vores lokale bibliotek, hvor vi låner bøger, ser film, deltager i arrangementer osv. Vi samarbejder med vores lokale handlende – f.eks. grønthandleren, hvor vi besøger butikken og smager på frugt og grønt. Vi får sponsoreret små gaver af forretningerne til vores årlige markedsdag, der afholdes af vores forældreforening. Vi besøger kirken og samarbejder vi med Kulturskolerne – der udbyder forskellige forløb for børnene.

UDVIKLINGSPLANER

Tag stilling til inden for hvilke områder I har behov for udvikling og tag stilling til hvilke områder I vil fokusere særligt på. Overvej de fire nedenstående tiltag og beslut det næste skridt.

- INDHENTE OG FORANKRE NYE PERSPEKTIVER I PRAKSIS?
- IGANGSÆTTE KONKRETE TILTAG?
- INDDRAGE MERE VIDEN UDEFRA?
- INDSAMLE MERE INFORMATION OM EGEN PRAKSIS?

Når I har besluttet jeres næste skridt, kan I lave en eller flere udviklingsplaner, der beskriver hvordan I vil styrke de dele af jeres pædagogiske praksis, hvor I har vurderet, at der er behov for udvikling.